

DATUM: 27. 3. 2024

MÍSTO: Zasedací místnost Odboru kultury MMB

ÚČASTNÍCI: 10 zástupců z řad folklorních souborů, hodnotitelské komise pro dotace v oblasti podpory uměleckého řemesla a lidových tradic, Českého rozhlasu Brno, příspěvkové organizace v oblasti kultury i nezávislých tvůrců/umělců

Zápis z tematické skupiny Umělecká řemesla a lidové tradice – FOLKLOR

PROGRAM

1. SPOLUPRÁCE INSTITUCÍ A ORGANIZACÍ
2. PŘÍLEŽITOSTI PRO SPOLUPRÁCI V RÁMCI OBLASTI
3. VLIV MODERNÍCH TECHNOLOGIÍ A DIGITÁLNÍCH MÉDIÍ
4. KULTURNÍ INFRASTRUKTURA
5. KREATIVNÍ CENTRUM BRNO
6. NÁSTROJE PRO ZVÝŠENÍ AKTIVITY SCÉNY A PRO PODPORU ZACHOVÁNÍ A ŠÍŘENÍ TRADIČNÍCH HODNOT UMĚNÍ A ZVYKŮ

1. Jaká je role institucí/organizací v podpoře a rozvoji folkloru a řemeslného umění v Brně? Vnímáte vliv vysokých škol (např. etnografie, umělecké obory), muzeí apod.? Nebo se jedná o uzavřený svět? Pokud uzavřený, proč tomu tak je?

Instituce a organizace hrají klíčovou roli v podpoře a rozvoji folkloru a řemeslného umění v Brně, přičemž jejich vliv a spolupráce se liší v závislosti na konkrétním typu a oblasti působnosti. Vysoké školy, jako jsou ty s etnografickými nebo uměleckými obory (spolu s muzei), mohou nabízet podstatnou podporu v této oblasti. Stejně tak je možná i spolupráce s velkými kulturními institucemi.

Spolupráce je obvykle podmíněna aktivitou ze strany umělců a řemeslníků, organizace jsou obvykle ochotné spolupracovat, ale nemají logicky kapacitu spolupráci s menšími subjekty aktivně vyhledávat.

Jako příklad byla zmíněna úspěšná spolupráce jednoho ze zúčastněných subjektů s Moravským zemským muzeem, kdy takové partnerství přineslo dobré výsledky, ovšem opět zde byla zdůrazněna přímá iniciativa folklorního souboru k navázání kontaktu.

Výše uvedené poukazuje na to, že možnosti propojení mezi různými aktéry v oblasti folkloru a řemeslného umění často závisí na osobních vazbách, individuálních úsilích a vlastní aktivitě. Pro subjekty, které sami nevyvíjí aktivitu nebo jsou na scéně nové a nemají dostatečné množství kontaktů, tak může folklorní sektor působit uzavřeně a izolovaně.

Další z podnětů přiblížil výzvy spojené s motivací mladších generací k zapojení se do folklorních aktivit. Navzdory zápalu a iniciativě vedoucích souborů může být obtížné udržet zájem dětí, zejména pokud se setkávají s opozicí ze strany učitelů v základních uměleckých školách, kteří mohou mít obavy z negativního vlivu folkloru na technické dovednosti svých žáků.

Značnou překážkou pro rozvoj folkloru je ekonomická situace. Ta se především projevila ve spojení spolupráce s divadly, kde vysoké náklady na pronájem a další související výdaje činí realizaci projektů finančně náročnou. Řešením by mohla být diskuse mezi městem a veřejnými organizacemi (PO) o finanční spolupráci. Současně je otázkou, zda jsou divadla jediným vhodným prostorem pro uvádění výročních pořadů.

V oblasti celoživotního vzdělávání představuje spolupráce s univerzitami slibnou cestu k podpoře folkloru a řemeslného umění, nabízející příležitosti pro rozšíření znalostí a dovedností

v těchto tradičních oblastech. To však vyžaduje otevřenost a dostupnost těchto vzdělávacích institucí k novým formám partnerství a spolupráce s lokálními komunitami a umělci.

2. Jaké vnímáte příležitosti pro spolupráci? Jak mohou kulturní instituce a veřejná správa více spolupracovat s lokálními umělci a řemeslníky na propagaci a udržení kulturního dědictví v Brně?

V rámci diskuse se opakovaly tyto podněty (řazení není dle jejich priority):

- 1) posílení společné spolupráce s příspěvkovými organizacemi, např. v podpoře pronájmu prostor za nižší částku
- 2) potřeba zvýšit finanční objem prostředků na dotační podporu
- 3) potřeba posílit kulturní infrastrukturu – potřeba sálu o kapacitě aspoň 400–500 osob
- 4) školení a workshopy – capacity building (např. workshop ohledně zvuku – jak pracovat při vystoupeních se zvukem a požadavky na zvukaře, pořádání akcí ve veřejném prostoru, propagace akcí aj.)
- 5) posílení spolupráce s městskými částmi – potřeba vyšší podpory ze strany městských částí zejména u tzv. chas, u kterých je problematické, že obvykle nemají právní subjektivitu
- 6) spolupráce s univerzitami – např. následné vzdělávání a univerzity 3. věku i s formáty, jako je například škola tanců
- 7) festival Základních uměleckých škol

3. Mají moderní technologie a digitální média nějaký vliv na prezentaci tradičních forem folkloru a řemeslného umění v naší lokalitě?

Moderní technologie a digitální média hrály významnou roli v prezentaci tradičních forem folkloru a řemeslného umění především během pandemie covidu, kdy byly zahájeny online přednášky ve spolupráci s etnografickým muzeem. Tyto aktivity pokračovaly nadále i po uvolnění pandemických opatření, ačkoli zájem o ně zůstává relativně nízký, s průměrnou účastí okolo 20 osob na přednášku.

Streamování akcí může být užitečný nástroj pro dosažení širšího publika, i když osobní kontakt a přímá interakce mezi umělci a publikem zůstává nezastupitelná. Folklor je hodně založený na komunitě, kterou osobní setkání posiluje. Navzdory tomu existují snahy o integraci digitálních platforem do prezentace folkloru a řemesel.

V rámci diskuse vznikla poptávka po vytvoření týmu, který by mohl být např. i sdílený, pro natáčení akcí nebo jejich focení a zpracování těchto výstupů. Obecně se ukázalo, že má řada subjektů problém s vlastní prezentací, neumí v dostatečné kvalitě zpracovat propagační materiál, např. fotky, a dál s ním pracovat. Je zde korelace s věkovými skupinami – starší generace vnímají vyšší překážky.

4. Jaké jsou hlavní výzvy, rizika a nedostatky, kterým čelí folklorní uskupení nebo umělečtí řemeslníci v Brně?

Folklorní uskupení a umělečtí řemeslníci v Brně čelí několika výzvám, rizikům a nedostatkům, které omezují jejich možnosti rozvoje a prezentace.

Jednou z hlavních výzev je absence reprezentativního prostoru s příznivým nájmem, který by mohl pojmout větší akce s kapacitou 400 až 500 osob. Prostor by měl ideálně mít dva sály i zázemí pro občerstvení. Tento nedostatek omezuje možnosti pořádání rozsáhlejších folklorních akcí a festivalů. Současně zvyšující se pronájmy za prostory ohrožují životaschopnost souborů. Problematické přitom může být i zaúčtování pronájmu. Špatně se souborům pracuje s dělením nákladů od pronajímatele zvláště na prostor a zvláště na zaměstnance pronajímaného prostoru, neví, jak to pak účetně správně

zařadit, aby jim byly tyto náklady uznány i při využití dotací. Uvítali by slevy na nájmu s ohledem na nekomerční povahu akcí.

V kontextu folklorní nabídky se rovněž počítá s potřebou zhodnocení a možného restartu festivalu MFF Brno. Diskuse se točila kolem otázek konkurence, vhodnosti současného modelu a možností, jak festival revitalizovat. Je otázkou, zda by nová generace mohla přinést čerstvé nápady, transformace stávajícího formátu je nicméně nutná. Případně je vhodná doba pro založení nového festivalu, například něco jako „Taneční den“, který by prezentoval soubory z Brna a sloučil by různé akce pod jednu střechu. Obecně ale poptávka po vzniku více nových velkých folklorních festivalů není, stačila by revitalizace stávajících formátů.

Dále bylo zdůrazněno, že aktivita členů folklorních souborů se často omezuje pouze na nácvik a zábavu, bez další motivace pro širší zapojení do kulturního života. Tento stav naznačuje potřebu změny v přístupu k organizaci a dramaturgii festivalů, s důrazem na zapojení nové generace organizátorů a umělců, kteří by mohli přinést nové myšlenky a energii.

V rámci debaty zazněla i potřeba posílit role komunitních aktivit a podporu menšin a vzájemných vztahů mezi různými skupinami. Tento přístup by mohl zahrnovat propojení s regionálním občerstvením a dalšími kulturními prvky, čímž by se posílila lokální identita a podpořila diverzita v kulturním vyjádření.

V neposlední řadě vznikla poptávka po specializovaném komunikačním kanálu pro folklorní scénu v rámci komunikačních kanálů města. Něco jako nástěnka kontaktů, příležitostí, poptávání či nabídky služeb apod. V rámci této diskuse vyplynulo, že řada subjektů aktuální možnosti a komunikační kanály Kultura Brno nezná. Neefektivní přitom může být i adresná e-mailová komunikace – není mnohými reflektována.

Celkově jsou tyto výzvy, rizika a nedostatky považovány za příležitosti pro inovace a změny, které by mohly oživit a posílit folklorní scénu v Brně. Zapojení „nové krve“ a otevřenost k experimentování s novými formáty a přístupy by mohly představovat cestu k dynamickému a inkluzivnímu kulturnímu prostředí, které odráží bohatství a rozmanitost tradičních i moderních uměleckých vyjádření.

5. Často skloňovaným problémem v Brně je nedostatek kulturní infrastruktury. V rámci kandidatury na EHMK vznikla i myšlenka vzniku komunitního folklorního centra. Vnímáte to jako potřebný projekt? Kdo by takové centrum měl vést? Je důležité, zda by podobná budova byla v centru, nebo v některé z krajních městských částí? Hraje lokace ve Vaší oblasti roli?

V otázce nedostatku kulturní infrastruktury by jednoznačně měl být projekt komunitního folklorního centra realizován. Vznik nového prostoru dostupného pro folklorní subjekty a aktivity je vnímán jako zásadní pro rozvoj místní folklorní scény.

Potřeba je přitom prostor pro zkoušky, vzdělávací aktivity členů souborů, stejně jako pro pravidelné taneční a kulturní akce. Představa takového centra zahrnuje nejen zkušebny a zázemí pro edukaci (knihovna, fonotéka apod.), ale také by zde byly vhodné sklady pro kroje a rekvizity. Zkušeben by přitom mělo být více, a to hudebních i tanečních. Prioritou je pak reprezentativní sál s kapacitou 400–500 osob, ideálně i s jedním menším sálem a zázemím pro občerstvení. Samozřejmě je vybavení sálu dobrým osvětlením a zvukovou aparaturou.

Sdílený prostor by mohl znamenat snížení nákladů na pronájem a zlepšení komunikace mezi jednotlivými soubory a organizacemi. Aktuálně je jediným sdíleným prostorem Charbulova, kterou spravuje p. Zelinka – folklorní soubor Májek. Prostor však není dostačující pro poptávku. Co se týče sdíleného prostoru, je zde možnost se inspirovat podobným projektem v Košicích.

Potřebná by byla univerzálnost prostor, aby mohly být využity pro různorodé aktivity, od interních soutěží po otevřené workshopy pro veřejnost. Lokalita centra města se nejeví jako klíčový faktor; prioritou je spíše dostatečná velikost a multifunkčnost prostoru, který by umožňoval i venkovní akce a byl dobře dopravně dostupný.

Přestože by vznik podobného centra diskutující uvítali, panovaly již pochybnosti o tom, jak by mohlo fungovat. Vedení takového centra by mělo být svěřeno skupině lidí, kteří jsou dobře obeznámeni s potřebami folklorní komunity a kteří jsou schopni organizovat a spravovat jeho činnosti tak, aby

maximálně prospěly lokální kultuře. Současně si ale řada diskutujících nedovedla představit, že by podobné centrum vedl nějaký nezřizovaný subjekt, v ideálním případě by dle jejich názoru mělo podobné centrum provozovat město. Nemyslí si, že v případě provozování centra nezřizovaným subjektem, byť by se jednalo o neutrální subjekt, a nikoliv konkrétní folklorní soubor, by bylo centrum udržitelné a funkční. Vše by ale záviselo na konkrétních nastavených podmínkách o sdílení prostor a vybavení.

Více by mohl ukázat průzkum zájmu, který by pomohl určit, jaké specifické vybavení a služby by centrum mělo nabídnout, aby co nejvíce vyhovělo potřebám místních folklorních souborů a uměleckých řemeslníků. Ze specifického vybavení byl zmiňován např. vyšivací stroj nebo tkalcovský stav. Co se týče vybavení souvisejícího např. s údržbou krojových součástek v případě skladů krojových součástek, diskutující si nedovedli představit např. sdílení pračky a podobného vybavení.

Vytvoření komunitního folklorního centra by mohlo adresovat mnoho aktuálních výzev a otevřít nové možnosti pro rozvoj a prezentaci tradičního umění a řemesel v Brně, ale provozovatelem by dle diskutujících měla být ideálně veřejná správa.

6. Znáte projekt Kreativního centra Brno? Je pro Vás zajímavý z hlediska některých funkcí/služeb, které bude nabízet (prostory k podnikání, vzdělávání, možnosti a nástroje pro výzkum, vývoj a inovace)? Bylo by pro vás využitelné, kdyby centrum nabízelo možnost využít stroje na výrobu fyzických produktů (např. pletací stroj, gravírovací přístroj aj.)? Jaké stroje případně?

Diskuse ukázala, že v oblasti folkloru je povědomí o Kreativním centru Brnu malé.

Další otázky navázaly na debatu o kulturní infrastruktuře obecně. Z hlediska potřebných specifických nástrojů a technologií byly zmiňovány šicí stroje, tkalcovské stavy, a dokonce i zařízení pro speciální vyšivky krojů, které byly identifikovány jako nedostatkové ve stávající nabídce. Přestože je možnost sdílených vyšivacích strojů v textilním hubu Moravské galerie, pro krojovou vyšivku jsou tyto stroje spíše nevhodné, je nutné jezdit do Němčiček nebo do Brodu.

V rámci řemesel pak byla zmíněna i dřevodílna nebo chybějící prostor na „mokrá řemesla“ typu keramické dílny.

Nutné by však bylo předem zjistit, co z takových strojů by bylo opravdu využíváno, protože jejich pořízení a údržba vyžaduje značné náklady. Opět byly zřejmé u diskutujících pochybnosti nad sdílením vybavení bez nastavení konkrétních pravidel a zodpovědnosti za škodu.

7. Jakým způsobem zvýšit aktivity kulturní folklorní scény pro podporu zachování a šíření tradičních hodnot umění a zvyků?

Pro zvýšení aktivit kulturní folklorní scény a podporu zachování a šíření tradičních hodnot umění a zvyků je nezbytné zaměřit se na zlepšení informovanosti o dostupných zdrojích, jako jsou grantové příležitosti, dostupné prostory a kulturní mapy Brna.

Současně je nutné hledět na riziko možné „přehlcenosti informacemi“. Efektivním řešením by mohlo být zpracování databáze folkloristů a souborů ochotných podílet se na kulturních akcích a spolupráci, včetně propojení s důchodci a dalšími komunitními skupinami, což by zlepšilo vzájemnou komunikaci a využívání sdílených prostorů.

Turistické informační centrum (TIC) by dle diskutujících mohlo hrát klíčovou roli v propagaci folklorních akcí. Existuje možnost vkládat akce přes portál Go To Brno, nicméně je zde potřeba vyřešit existující problémy s efektivitou zveřejňování a dostupností informací. Zlepšení této situace by mohlo zahrnovat školení a revizi stávajících procesů, aby se zajistilo, že akce budou účinně propagovány jak mezi místními, tak mezi turisty.

Právě turisté dle diskutujících představují další klíčovou oblast zájmu, protože často zůstávají ve městě jen přes den a večer se vrací do svých ubytovacích zařízení mimo Brno z důvodu nedostatku večerního programu. Spolupráce s cestovními kancelářemi a rozvoj atraktivního večerního programu by mohly přilákat turisty k delšímu pobytu a zároveň podpořit místní folklorní scénu.

Organizace workshopů pro zájemce o folklorní činnosti je další strategií, jak podpořit zájem o tradiční kulturu. Tyto workshopy by mohly být organizovány ve spolupráci s institucemi, které se již věnují práci na krojích a tancích, a nabídnout tak komunitě příležitost se učit od zkušených umělců a řemeslníků.

Venkovní akce a akce ve veřejných prostorách, jako jsou prostory nabízené TIC na Staré radnici, mohou rovněž přispět k dynamice folklorní scény. Výzvou zůstává nedostatek zázemí pro takové akce, což je otázka, která vyžaduje spolupráci s městskými částmi a identifikaci konkrétních potřeb a možností pro rozvoj infrastruktury podporující kulturní akce.

Celkově je pro rozvoj folklorní scény v Brně klíčová komplexní strategie zahrnující zlepšení informovanosti, podporu turismu, organizaci vzdělávacích aktivit a zlepšení infrastruktury pro kulturní akce. Tato snaha vyžaduje koordinovanou práci různých aktérů, od veřejných institucí přes neziskový sektor až po soukromé partnery.

ZÁVĚR

Celkově z diskuse vyplynuly dvě hlavní bariéry:

- 1) chybějící prostor pro konání folklorních akcí
- 2) špatná informovanost folklorní scény

V návaznosti na tato zjištění se bude Odbor kultury MMB ve spolupráci s Odborem strategického rozvoje a spolupráce MMB a TIC BRNO, p.o. v nejbližší době zabývat zejména zvýšením informovanosti o aktuálních možnostech, které pořadatelé akcí, kreativci a tvůrci mají k dispozici. Obecně je třeba se nad šířením informací v této oblasti hlouběji zamyslet. Vznikly podněty např. na samostatnou sekci městského webu, v minulosti nicméně specializovaný web scéna k dispozici měla a zanikl, nebyl adekvátně využíván.

Prvně se tak nabízí realizovat sérii tematických vzdělávacích seminářů, a to nejen pro oblast folklorní scény, které seznámí kulturní aktéry s veškerými existujícími aktuálními možnostmi a nástroji pro jejich podporu.

Ke zvážení je i vznik databáze služeb pro pořadatele akcí.

Z dlouhodobého hlediska se v rámci Strategie a kulturních odvětví je třeba zabývat zejména posílením kulturní infrastruktury a navýšením financí pro dotační programy v oblasti kultury.